Ч. 266 (12.922). Львів, четвер 26. листопаду 1931. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Шляхи національного визволення.

(Відчит О. І. Бочковського на 1-Листопадовому Святі в Подебрадах.)

(Короткий зміст.)

Особливе значіння роковин визвольницького зриву для українців. — Головна причина невдачі. — Зовнішня і внутрішня вартість державности. — Підготовка чехів. — Потреба розробити українську проблематику. — Внутрішня суцільність нації понад територіяльне судівництво. — Маловартність цифрової величини народу і території. — Пропаґанда. — Леґенда українофільства німців. — Гітлеризм. — Шкоди з методи терору, як засобу визвольної боротьби. — Спекуляція на війну — політична наївність. — Імператив приготованости.

Порівнюючи значіння таких роковин в ріжних народів, головно у французів та американців, треба звернути увагу на специфічний характер цих роковин в новітній історії українського народу. Мало тільки згадувати та сумувати, — мовляв, було і минулося. Треба на аналізі тогочасного положення та на прикладі визвольних змагань інших народів зясувати національну проблематику та тактику (шляхи) власної боротьби на будуче. Зовнішні обставини несприятливі для українського народу. Але не тільки вони спричинили остаточну невдачу українського зриву. Масарик слушно доводить, що народи тратили волю здебільшого з власної вини.

Кожна нація стихійно змагає до свого ідеалу. Але не всі шляхи до нього однаково доцільні. Недержавні народи занадто переціняють зовнішні атрибути самостійности, політичний її ефект, формальний суверенітет, а менше дбають про внутрішнє її закріплення. Напр. *Альбанія* є формально самостійною державою; фактично-ж була австрійською, а тепер є італійською *кольонією*, бо альбанський нарід не має покищо фундаментів під свою внутрішню, отже фактичну самостійність. Зате *катальонці* формально починають саме бути автономною провінцією Еспанії, фактичнож Катальонія є вже майже самостійною державою тому, що впродовж останніх 20 років катальонський національний рух, використовуючи муніципальні методи громадської праці, поклав непохитні фундаменти під свою фактичну державність. Цим шляхом ішли також *чехи*, від Гавлічка до Масарика — звідки великий успіх самостійних змагань. Цим пояснюється солідність чсл. молодої держави. Взагалі чеський національно-визвольний рух як з боку його ідеольоґічної проблематики, так і практичної тактики та технічної методики можна вважати майже клясичним та зразковим. Особливож українцям варто докладно познайомитися з історією чеського національного руху. Чехи це либонь один з небогатьох народів, які не були заскочені непідготованими світовою війною та які не мусіли так імпровізувати свою визвольну тактику ад гок навздогін бурхливим подіям. На початку 1915 р. Масарик мав не тільки ідеольоґічну програму цієї боротьби — соціольоґічно фундаментально обґрунтовану, але й докладно продуману її тактику. Тому чехословацький політичний провід увесь час самостійно орієнтувався в міжнародній, дуже складній ситуації, напростець ідучи до своїх цілей.

Це було можливе тому, що їхній лідер проф. Масарик, вже від 1894 р. — отже на 20 років до війни, соціольоґічно почав обґрунтовувати національну проблематику власного народу, трактуючи чеське питання у світовім масштабі.

Українська справа по суті є *світовою* проблемою; вона була одним із провідних мотивів великої війни, як це константували Р. Челен та Сетон Вотсон, а саме тепер набуває *міжконтинентального* характеру. Річ у тім, що Росія совітська а почасти також еміграційна (евразійство) виразно орієнтується в напрямі Азії. У свою чергу в Азії жевріють вже панконтинентальні мрії (Паназія). Европа саме шукає порятунку в Панэвропі. На цім тлі проблема українська передовсім *геополітично* та *економічно*, *стає світовою* з безсумнівними европейськими тенденціями взагалі, а зокрема культурними. *Розробити українську національну проблематику на цім тлі та під цим кутом зору є одним із начальних завдань української сучасности.* Про цю актуалізацію української проблеми свідчить також зацікавлення нею в сучасній Европі, зокрема в Анґлії та навіть у Франції, чого доказом може бути недавня книга Евена: „Самостійність України та Франція", з дуже цікавими додатками до неї, з яких видно, що те зацікавлення датується серед французів не від сьогодні. Звичайно, це тільки початки цього нового підходу до українського питання. Обєктивні обставини складаються сприятливіше для загального зрозуміння інтернаціонального характеру українського питання. Є історичним анахронізмом дивитися на нього під кутом Москви чи Польщі. Українське питання природним розвитком річей стало самостійною *східньо-европейською* справою. Більше того: має перспективи стати *центральною проблемою* Сходу Европи, що залежатиме, зрештою, від внутрішньої консолідації та остаточного сформування української нації.

З інших точок національної проблематики окреме місце займає питання **соборности**. Гаслом всіх національно-визвольних рухів було — **„воля та обєднання"**. Проте, політично, це питання є більш складне. Соборність не слід розуміти, так би мовити, механічно, себто тільки у **територіяльнім** значінню, але **орґанічно**, тобто — з погляду **суцільности** нації, **незалежно від політичних кордонів.** Бувають обставини, коли навіть великі нації не можуть здійснити своєї територіяльної соборности. Яскравим прикладом під цим оглядом можуть бути німці взагалі, а зокрема нова невдача австро-німецького обєднання. Проте національно німці програмово здійснюють соборницькі свої змагання. Ніякі кордони та ніякі режіми не можуть знищити живе відчування своєї національної соборности, якщо державно поділений нарід його має. Яскравим цього прикладом можуть бути самі **поляки** в XIX. ст. Територіяльна соборність це здебільшого фінальний момент визвольного руху; фіґурально кажучи, **дах**, а не **фундамент** національної будівлі (приклад Італія). Тактично це добре розуміли напр. **катальонці**; у першу чергу свою державу вони будують у межах старобулого катальонського князівства і щойно потім висувають домагання прилучити до нього ті етноґрафічні частини катальонської території, що належать до сусідніх провінцій (Валенсії, Араґонії, на Балеарських островах).

Що торкається питань національно-визвольної **тактики**, то велике значіння має витворення та закріплення **внутрішньої самостійности** для кожного недержавного народу як передумови його незалежности. Цитуючи Масарика, доповідач перестерігає перед переоцінюванням **квантативного** моменту у визвольній боротьбі, себто виключні надії на циферну величину народу та на величину етноґрафічної території зі шкодою **інтенсифікації** орґанізаційної праці серед широкого загалу. Під цим оглядом українці мають ще багато надолужити. Порівнюючи напр. культурне та господарське положення Галичини й Волині, особливо пресу, книжкову продукцію і поширення товариства з аналогічним етапом серед **флямандців** та зовсім мініятюрною **ісляндського** народу, треба ствердити, що глибша інтенсифікація цієї орґанізаційної праці серед українців неминуча та необхідна. При кожнім режімі можна проводити чималу культурно-національну та господарську роботу. Доказують це твердження приклади з **латиської** та **фінляндської** практики за часів найгіршого царського утиску. Дуже впливовим чинником у визвольній боротьбі може бути **пропаґан**да, звичайно, добре продумана та доцільна, а не базована на якихсь політичних примхах та випадкових комбінаціях. Прикладом невдалої та шкідливої для української справи пропаґанди можна вважати недавній виступ софійського часопису **„На Сторожі"** з приводу Гітлера у звязку з українським питанням. Апотеоза цього німецького політика, дилетантське звязування з ним майбутнього вирішення української справи, по суті зовсім безпідставне, політично нічим невиправдане і назагал неграмотне, викликало в Европі для української справи мало сприятливий відгомін. Европа, що хоче заспокоєння та шукає шляхів до сконсолідування, не буде, природно, симпатизувати та підтримувати українців, орієнтованих на німецький гітлеризм. До речі, треба покінчити вже з леґендою про німецьке українофільство. Німеччина стара та нова щодо Сходу Европи була і є **русофільська** не тільки **політично**, але й **культурно** (культ Достоєвського, Толстого, російського модерного театру і т. д.).

Існують ще два питання цікаві з погляду національно-визвольної акції кожного народу, а саме питання **терору** та **війни**, як засоби заспокоєння самостійницьких аспірацій. Всупереч дуже поширеним поглядам, терор як метода визвольної боротьби є **мало доцільний.** Систематичний терор більше небезпечний для поневоленого народу, ніж для противника, бо вносить дезорґанізаційні та руїнницькі елементи в національне життя. Небезпечний терор ще й тому, що за ним наче тінь слідком суне скрізь **провокація.** Врешті і найбільш небезпечний терор тому, що згодом він починає бути майже якимсь маніяцтвом та самоціллю, як напр. у македонців, або ірляндців, що сьогодні вже по інерції руйнують **власну** ірляндську державу, як учора нищили **ворожу** англійську. В кожнім разі, навіть як спорадичне явище підчас революції, терор досягає своєї мети тільки у народів з **високою загальною культурою,** поширеною національною свідомістю, як напр. у фінів на початку цього століття, коли в 1904 р. в Гельсінґфорсі був убитий генерал-губернатор Бобріков, а цим актом царський уряд примушений був по звязку з невдачами на Далекім Сході та загальнореволюційним настроєм по **цілій** Росії — до капітуляції перед фінляндським **автономізмом.**

Політичною наівністю є також спекуляція на нову **війну,** як засобу до вирішення української справи. Війна це стихія і тому політичні її висліди мають **випадковий** характер. Доказом цього можуть бути віденський конґрес та недавній версальський мир. Війна — це Монте-Карльо, рулета; іноді там можна, правда, виграти міліони і більше; проте, ніякий фінансіст не їздить до Монте-Карльо, щоби придбати там капітали для своїх інтересів. Війни були, є та певно не завтра щезнуть зі світу. Але звідки певність, що нова світова війна вирішить краще українську справу, як минула?! Чи є яка запорука, що після неї не буде ще знову якийсь новий Андрусів або Рига? Мілітарний момент є важним у кожній визвольній боротьбі. Доказом цього можуть бути національні леґіони (польські, чеські, українські, жидівські і т. д.) у минулій війні, або орґанізація військових частин катальонським лідером полк. Маціею напередодні еспанської революції, на які спираючись він легко може розмовляти з Мадридом, відстоюючи інтереси катальонської держави.

На будуче український нарід не сміє бути вже несподівано заскоченим евентуальними історичними подіями.

Тисяча інвалідів УГА жде на поміч суспільности. Вшануйте їхні заслуги в місяці листопаді.

З церковних справ.

РОСІЙСЬКА ПРОПОВІДЬ УКРАЇНСЬКОГО ДУХОВНИКА Й ПОЛЬСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОГО ПРОФЕСОРА.

В дні 22. листопаду у храмі св. Марії Магдалини на Празі відправлено прощальну Службу з нагоди виїзду до Константинополя еп. Олександра Зотоса. Епископ Зотос, як відомо, від кількох літ перебував у Варшаві як делегат константинопільського патріярха при православнім митрополиті Денисі. З цього становища його тепер відкликано. Богослуження відправив в асисті численного духовенства гродненський архієпископ Олексій (Громадський), який теж виголосив проповідь, в якій описав діяльність еп. Зотоса. Проповідь була виголошена на російській мові, дарма, що арх. Олексій Громадський буцім то українець і „навіть" іноколи признається до свого українського походження. Московську проповідь того українського духовника проф. Зайцев, б. директор департаменту українського міністерства освіти, український педагоґ і вчений, переклав — на польську мову.

У відповідь еп. Зотос виголосив промову по грецьки, яку знову той-же українець проф. Павло Зайцев переклав — цим разом не лише на польську мову, але й на... московську.

На місце еп. Зотоса приїзджає з Константинополя архімандрит Іларіон, який перед війною скінчив духовну академію у Петербурзі і говорить плавко по московськи. Іларіона іменовано вже професором православної теольоґії в варшавському університеті.

Названий останній прилюдний попис арх. Олексія Громадського й проф. Павла Зайцева є чудовим причинком до характеристики нинішніх чудернацьких відносин у Православній Церкві в Польщі.

ЕП. ЧАРНЕЦЬКИЙ У ВАРШАВІ.

Як довідується агенція ВУ, від 21. ц. м. перебуває у Варшаві еп. Микола Чарнецький, який саме вернув з Риму, де склав звіт про успішну акцію на Волині й півн.-східних землях Польщі. Тудиж, до Варшави, у звязку з приїздом еп. Чарнецького, приїхали о. протоігумен ЧСВВ Решетило й протоєрей Табінський.

Преосв. о. Чарнецький отримав широкі уповноваження у ділянці дальшої унійної акції.

ПОДОРОЖ ПРОТ. ТАБІНСЬКОГО ДО РИМУ.

Згідно з інформаціями „Вид. Укр." о. протоєрей Табінський виїзжає в найближчому часі до Риму, де буцім то має отримати призначення на високе становище при боці еп. Чарнецького.

—o—

Похорони д-ра Ост. Макарушки.

В понеділок, 23. ц. м. в 2-ій годині пополудні відбулися величаві похорони пок. д-ра Остапа Макарушки. У похоронах взяли участь усі школи „Рідної Школи", представники всіх наших центральних установ, усі члени Головної Управи „Рідної Школи" та непроглядні маси знайомих і прихильників, що бажали віддати тлінні останки Покійного на вічний спочинок. Похорони провадив о. мітрат Олекса Базюк в асисті членів Митрополичої Капітули, о. Ігумена Климентія Шептицького і 18-ти священиків. В часі жалібного похоронного походу співав хор ради. Купчинського.

Над свіжою могилою промовляли, прощаючи Покійника, о. крил. Д. Лопатинський, ред. І. Ющишин від „Рідної Школи", о. дир. Горчинський від учнів семинарії, в якій Покійник був довший час директором, і пос. д-р Степан Біляк від учнів Покійника.

—o—

Свято В. Стефаника в Коломиї.

З деяким опізненням відсвяткувала Коломия ювилей Василя Стефаника концертом дня 15. ц. м. Первісно плянували, що у святі такого визначного письменника візьме участь шкільна молодь, та коли директор державної ґімназії не мав відваги дати на це своєї згоди, громадянський комітет ювилею звернувся в тій справі з проханням до Кураторії, а вона не лише не дала дозволу, але ще окремим письмом заборонила брати участь у тому чисто культурному святі навіть усім народнім та середнім школам, державним і приватним. Свято відбулося зі зміненою програмою і тому опізнилося. Свято розпочав старий друг Ювилята д-р Кирило Трильовський короткою промовою. З концертової частини найкраще вийшов хор читальні в Березові, який дуже добре виконав дві пісні (прегарно виглядав у чудових селянських строях) та рецитація п. Юліяна Ґеника, виголошена з таким зрозумінням та почуванням, що викликала сльозу в неодному оці. На висоті попередніх точок стояла промова п. Грицюка, дуже гарно зложена та з хистом виголошена. Добре співав діточий хор (лише супровід скрипки був рішуче зайвий) та міщанський хор під проводом не свого дириґента. Дві точки дав невеличкий хор коломийського Бояна, троха за мало зіспіваний, хоча виступив зі старим репертуаром. Свято почалося з годинним опізненням, але назагал робило святочне враження. Саля була повна, ювилят, на жаль, не приїхав.

Принагідний.

—o—

Наради в справі конскрипції в Тернополі.

Посли тернопільської округи д-р Баран і д-р Ладика скликали відпоручників громад тернопільського повіту на довірочну нараду в справі переведення конскрипції. Нарада відбулася в Тернополі в пятницю дня 20. листопаду 1931. Зборами проводив посол д-р Дмитро Ладика, а реферат про значіння загального перепису в дні 9. грудня ц. р. і спосіб його переведення виголосив д-р Степан Баран.

Над виголошеним рефератом відбулася довша і дуже жива дискусія, в якій забирали голос присутні на нараді священики і багато селян, задаючи референтові д-рові Баранові численні питання у звязку з практичним переведенням конскрипції. На ті всі поставлені учасниками питання дав опісля вияснення посол д-р Баран. Заінтересування конскрипцією між учасниками було значне і всі здавали собі дуже докладно справу з великого значіння конскрипції для нашої національної політики. Рішено прилильнувати на місцях справи перепису й освідомити наше сільське громадянство про вагу, тим більше, що польська сторона робить вже від довшого часу величезні приготування як через свої газети так і шляхом устної аґітації.

Остання конскрипція з 1921 р. виказала — очевидно фальшиво — що багато греко-католиків по селах Тернопільщини уживає дома як своєї виключної розговірної мови польської мови і їх всіх записано тоді за поляків. У цей спосіб в одному тернопільському повіті близько 10.000 (десять тисяч) нашого корінного українського населення записано за поляків так, що цілі українські села на папері стали польськими. Т.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 26. ЛИСТОПАДУ 1931.

Е. КРАН. 7)

Шляхами мистецької еволюції кіна.

(Докінчення.)

Жива камера. — Терор слова. — Тонова фільма.

Але й цим кіно не наситило свого „кінетичного голоду": кінематографія добре тямила про приповідку „номен-омен", яка пригадувала, що рух саме є для неї вимріяною стихією (κινέω — порушую, γράφω — записую; кінематографія — записувачка рухів). Те саме нагадувала їй субєктивна знимка: ще десять літ тому режисер Абель Ґанс фільмуючи „Колесо", драму з життя машиніста, що хвилини мусів ставити камеру на льокомотиві й разом з нею глядіти, як „утікають" рейки й семафори.

Такого роду знимки підсунули режисерам думку зробити з самого апарату „льокомотиву": поставити його на колісцятах та підчас фільмування їздити ним по терені акції. Минуло кілька літ і камера стала живим еством; досі лише сочкою-оком могла повертати стоячи на місці (рухи пунктальні) — від тепер навіть „ходить" разом з акторами по полі знимок виконуючи теж усілякі лінійні рухи. Прості, ломані, криві, скорі й повільні, наглі й постепенні...

На полотні дає це іноді незрівняні ефекти: предмети „пливуть", зближаються до глядача, „відпливають" від нього в глибину екрану; картини „прискакують" в наглому зближенні (пр. рот при оклику), колишуться, кружляють...

Лінійний рух камери, її „оживлення" — це по першоплянівці найбільший мистецький здобуток нашого кіна; найбільший і останній перед звуковою революцією. Важко сказати, хто його винайшов. На широку скалю перший прикла рухому камеру Е. Дюпон у фільмі „Варієте" отже цього режисера слід назвати батьком „живого апарату". Другим фанатиком такого роду знимок є А. Ґанс („Наполеон") і нині вже пішли за цими піонірами та залюбки послугувалися рухомою камерою, доки звуковик знов її не спаралізував, приковуючи її діяльогами до одного місця. Під терором слова кіно мусіло відректися всіх своїх здобутків, навіть своєї душі-першоплянівки. Воно вернуло до колиски 1900-тих років...

Кіно небавком получило субєктивну знимку з руховою камерою: так пр. у танку привязувало апарат танечниці до клубів, щоби бачити, як їй в очах крутяться стіни салі. Крім цього стало воно рух апарату застосовувати в таких „мертвих" сценах, які ніякого другого руху в собі не мали пр. в „Останній компанії" апарат кружляє по пустому побоєвищі, але зате перед нами на екрані дефілюють предмети: разом з камерою „нахиляємося" над ровом, „стаємо" перед розбитою гарматою, ідемо полем смерти, а воно пересувається під нашими ногами — на полотні зявляється то забутий кріс, то розтоптаний кущ, яма від гранати й трупи, трупи, трупи...

„Жива камера" знов наповнила екран рухом, заспокоїла його „кінетичний голод", який фільма відчувала завсіди, відколи першоплянівка заборонила акторам „рухатися", себто бігати, скакати й махати руками; — неприродний, неестетичний гармідер людей заступила вона граціозним рухом апарату. Кінетичний елемент знову вповні заволодів кіном, не виключаючи навіть мертвих предметів: коли щось не повинно (пр. актор) або не може (предмет) плентатися перед сочкою, тоді сочка зачинає ходити довкола нього. Так у кіні здійснилася приповідка: якщо гора не йде до Магомета, тоді Магомет мусить іти до гори...

Під оглядом змісту рухова знимка є майже завсіди сумаричною знимкою: немов би сумою кілька а то й кільканацяти поодиноких картин. Давніше кожний предмет фільмували зокрема, а пізніше в монтажі склеювали із собою в цілість; щойно винахід рухомого апарату дав режисерові змогу за одним заходом зафіксувати все на плівку, наскільки фільмовані обєкти знаходяться побіч себе в одному просторі. Зникло механічне склеювання поодиноких знимок, а перехід від картини до картини став природний та естетичний, бо постепенний і плинкий. Тому, що не треба було великих цілостей розбивати на поодинокі окремі знимки, у глядача скріпилося відчування єдности простору, яке давніше могло губитися серед безлічі фрагментових, поодиноких образів, вязаних із собою в цілість лише змістом і клеєм.

Саме тоді, коли свобідна камера відірвалася a glebae, до якої була adscripta, коли субєктивна знимка отворила кінові сила нових можливостей — воно впало влучене стрілою звуковика. З екрану заблеяли всякі „Співаючі блазнюки", які в першому пориві зірвали із світлою 30-літньою традицією німої фільми та за химерним словом побрикали на літературно-театральну нивку. Пяна тонами фільма довершила самопогрому: зруйнувала цілу свою кервавицю, доробок трьох десятиліть. Навіть першоплянівка не діждалася помилування: слово як переможець мститься тепер на ній за те, що вона його колись приборкала й витеребила більшість написів, як зайвих галапасів.

Нині звуковик уже схаменувся: розкаявся і завернув до скарбниці Великого Немови, щоб спастися перед банкроцтвом. На екрані воскресла першоплянівка й знов „ожила" камера; навіть тоновий елемент піддався оптичному та покорився всім його законам: можемо сподіватися, що внедовзі побіч зорових появляться теж звукові першоплянівки, а мікрофон слідкуючи за рухомою камерою стане ходити по терені акції не дбаючи про діяльоги, які безумовно мусять щезнути з кіна. Для справжнього звуковика значіння слова не має ніякої вартости, він повинен цікавитися тільки фоноґенічною стороною людської мови: чаром любовного шепоту, розпукою, яка тремтить в оклику „Ратуй!!", траґізмом смертельного харкоту...

Ще перед людиною кіно істнувало в природі („пракіно"), отже воно не є антропоцентричним мистецтвом. Йому байдуже, що людина [illegible] має при даному слові — воно може лише відчувати нашу мову, а не розуміти.

Нехай тямить про це звуковик, коли стане під Каноссою — Великого Німого...

—o—

В той-же час японське командування доручило свому консулеві Шимізові в Ціцікарі зажадати від ген. Маа, щоби китайські війська вступилися зад беріга річки Ноні, де вони зруйнували міст таонань-ціцікарської залізниці. Для направи цього мосту прибули до р. Ноні японські спеціялісти з робітниками під охороною панцирного потягу та невеличкої частини війська. Але як тільки вони взялися за ремонт мосту, китайці відкрили по них пальбу не лише з рушниць та кулеметів, але й із гармат, при чому згинуло біля 30 японців. Після того японське командування наліслало нову невелику заслону свого війська, яке під вогнем переправилось через річку на човнах, та окопалось на північному березі р. Ноні.

Бій тривав два дні і дві ночі. Велика навала китайців не змогла збити японців, які остаточно у протинаступі відкинули китайців аж до ст. Дасин на 50 кільометрів від Ціцікару. Китайські війська окопались, при чому — дивним дивом — їхні окопи зроблені по мистецьки, зовсім на европейський лад! Ясно, що всіми роботами кермували іструктори, що прибули з Радянщини. На окопах безліч гармат і кулеметів, а з усіх сторін надходять до Ціцікару нові сили, головним чином з Харбіна. Прибули туди також два полки „інтернаціональних військ", сформованих з корейців та китайців. Всі ці частини добре озброєні, одягнені та вивчені і мають добрих командирів. А проте радянські представники все це завзято „спростовують", заявляючи, що це японські, або еміґрантські вигадки. Тимчасом щодня над м. Ціцікаром літають розвідочні японські аероплани... (Як відомо, рішучим наскоком японці здобули вже м. Ціцікар, а ген. Маа й розбиті китайські війська втекли у паніці. — Прим. Ред.).

Що торкається положення самого м. Харбіна, то тут більше менше спокійно, при чому за днях з Харбіна китайські власти вислали до Ціцікару подарунки для війська, що бореться з японцями. Спеціяльні післанці пішли навіть по европейських крамницях та конторах з пропозиціями давати пожертви на китайське військо.

Місто повне ріжних поголосок, які дістаються і до чужинецьких газет. У звязку з цими ріжноманітними вістками почали наїзджати до Харбіна кореспонденти великих світових ґазет, в тому числі таких як Нюйорського Таймсу та інших.

Цікаво, що всі відомости, які появляються в европейській та американській пресі дуже перебільшені та освітлювані крізь призму місцевих, европейських чи американських, відносин. Тим часом такий погляд зовсім фальшивий, бо тут діються речі, можливі лише в Азії.

До таких суто-азійських явищ належить небувалий і — так мовити — масовий бандитизм. Ось зі сходу, від ст. Ашіхе, насуваються полки бувших вояків ґірінської армії, яка після погрому (вірніше: вона просто налякалась японців) розбрилась на великі загони та грабує населення. Ці загони, пограбувавши всі села, рушають в район східно-китайської-залізниці і кілька днів тому облягли вже місто Ашіхе, що лежить за 75 кільометрів від Харбіна, та зажадали від купців викупу в сумі пів міліона долярів! Купці згодились заплатити викуп, але поставили умову, щоб ці вояки не входили до міста. Тої умови не дотримано і частина збандитизованих військ увійшла до міста та почала грабувати склепи і приватні доми. Рештаж з кулеметами і гарматами хоче йти на Харбін, де грабувати є що.

Біля самого Харбіна стоїть відділ хунхузів силою біля 1000 людей та робить наскоки на місто малими гуртками. Основна тактика: брати у полон купців та інших заможних людей і жадати за них викуп. І так місяць тому схопили 4-х купців, трьох жидів і одного лотиша та зажадали від них 150.000 даянів. Один з них вернувся з полону, після чого передав хунхузам 30 тисяч викупу, але решта залишилась у полоні. Кілька днів тому хунхузи надіслали свого представника до міста і він сидить нині в конторі тих купців та стягає гроші, поки не збереться повна сума. Вчора хунхузи зловили та забрали в полон одного студента Вана, жадаючи від батька багатиря 500.000 даянів. А впр. в т. зв. шпитальному містечку (це глуха частина міста) салдати вбили свого командира бриґади полковника Лю... Це буденні випадки...

Почала виходити у місті Харбіні нова ґазета „Харбинское Время" в російській мові, при чому видає її японець Осава. Вона користується правом екстериторіяльности, тому не підлягає цензурі, яка істнує на всі інші газети.

Ось в яких умовинах живемо... А з Зеленого Клина йдуть щодня наші білолахи дядьки-українці, та жалуються на радянські порядки, які заганяють їх в могилу.

Микола В. Самійлович.

Вибори в перемиській окрузі.

ПЕРЕМИШЛЬ, 23. XI. ПАТ. (год. 12. вполудне). Неофіціяльні вслідн виборів із 258 обводів на загальне число 400 представляються так: На листу ч 1. упало голосів 63.218, на ч. 4. — 11.015, на ч. 7. — 29.775, на ч. *11. — 29.552*, на ч. 14. — 4.614, на ч. 15. — 2.009, на ч. 22. — 89 і на ч. 24. — 2.520.

На основі провізоричних обчислень припало би 4 мандати на листу ч. 1., 1 мандат на ч. 7. і *1 мандат на листу ч. 11.*

Перемишль, 23. XI. ПАТ. (6 год. веч.) Окружня виборча комісія ч. 48 в Перемишлі збереться на засідання у вівторок 24. ц. м., щоб устійнити вислід виборів. На основі дотеперішніх обчислень листа ч. 1 здобуде 4 мандати, листа ч. 7 один мандат, листа ч. 11 один мандат. Досі не відомі ще точні цифри відданих голосів у гірських околицях, звідки з причини утрудненої комунікації не прийшли ще вислідн зі всіх обводів.

Гітлерівці сягають по владу.

БЕРЛІН, 23. XI. ПАТ. „Welt am Montag" приносить вістку про приготування до реконструкції кабінету на основі центрово-гітлерівської коаліції. Канцлер Брінінґ, мовляв, повідомив свого часу французького премієра Лявіля, що задумує під весну запросити гітлерівців до участи в уряді. Вправді ліве крило центрум противиться співпраці з національними соціялістами, однак мабуть не устоїться на цій позиції. В гітлерівських колах міркують тепер над майбутньою листою кабінету, висуваючи як своїх кандидатів д-ра Фріцка на становище канцлера [illegible] ріпга на міністра [illegible] справ гітлерівці хотіли би лишити Брінінгові Цю верзію, мовляв, потверджує те, що націонaльні соціялісти не домагаються зміни дотепер рішньої закордонної політики. Про це свое становище вони повідомили французьку амбасаду в Берліні і заявили готовість признати мирові договори. В мародатних центрових колах домагаються безумовно, щоб канцлерові Брінінгові лишити провід у кабінеті й віддати йому дальше керівництво закордонної політики. Центрум противне також, щоби міністерство райхсвери давати в руки гітлерівців.

—o—

Ще про заборону збірки на інвалідів.

Спростування Воєвідського Уряду.

Під датою 21. п. м. дістали ми таке письмо з Львівського Городського Староства:

На основі § 19 пресового закону з 17. XII. 1862 р. Дн. п. п. ч. 6 ех 1863 р. у звязку з нотаткою в ч. 257 „Діла" з дня 14. XI. ц. р. п. з. „Заборона публичної збірки на інвалідів" зволить Пан редактор помістити в найближчому числі часопису на тому самому місці і тим самим друком отсе спростування Воєвідського Уряду:

Не є правдою, що Львівський Воєвідський Уряд рескриптом з дня 28. X. 1931 р. Л. БП 154 (квест) 31 відмовив Українському Т-ву Допомоги Інвалідам дозволу на публичну збірку датків у користь інвалідів на терені Львівського Воєвідства — **без подання мотивів.**

Зате правдою є, що Львівський Воєвідський Уряд рескриптом з дня 28. жовтня 1931 р. Л. БП 154 (квест) 31 не прихилився до прохання управи Українського Т-ва Допомоги Інвалідам у Львові дозволити йому на публичну збірку на складкову лісту в м. листопаді 1931 у Львівському Воєвідстві, бо теперішня управа Т-ва, в якій засідають особи, знані зі своєї прот-державної діяльности, як напр. Дмитро Паліїв, проти якого ведеться судове слідство за державну зраду, а навіть особа, карана правосильним присудом Окружного Суду у Львові за злочин шпіонажі на шкоду Польської Держави (інж. Андрій Мельник), не дає достаточної запоруки, що здобуті зі збірки гроші будуть ужиті на цілі Товариства.

Городський Староста
з з (Підпис нечиткий).

З українського життя на чужині.

Виклад д-ра З. Кузелі про українську пісню. — Виступ п. К. Андрієнка й Українського Академічного Хору.

Берлін, в листопаді 1931.

(УП) Дня 19. листопаду в год. 20. відбувся в берлінському університеті виклад проф. д-ра З. Кузелі про українські історичні народні пісні. Виклад відбувся з доручення Українського Наукового Інституту в Берліні. Авдиторія 47-а університету не змогла вмістити всієї публики, що прийшла була послухати викладу. Яких 300 душ змістилось у салі, битком набитій. Як на український виклад — то явище, яке дуже рідко трапляється. Не помітно було публики, що прийшла б собі так для сензації, а самі поважні старші віком люди, що з зацікавленням вислухали викладу, а опісля хорових та сольових співів. Були й представники ріжних кореспонденційних бюр та ґазет. Та й не диво. Автора викладу знають не від сьогодня. Знають його вміння володіти словом та захоплювати публику хоч би й сухою, чисто науковою темою.

Самий сухий виклад був би публиці нічого не дав. Тому треба було й саму українську історичну пісню проспівати, що в першу чергу знаменито виконав українських оперовий співак К. Андрієнко, що вже довший час проживає в Берліні та має тут свою школу. В його програму входили такі пісні: 1) Зажурилась Україна, 2) Ой зійшла зоря, 3) Думка про Ничая, 4) Ой ти зоре вечірная, 5) Кінь вороний, 6) Голота, 7) Ой нема то так нікому, 8) Ой у полі Баришполі. Своїм гарним голосом, а до того чистими високими позиціями при акомпаніяменті п-и Е. Кравс очаровував п. Андрієнко публику і дещо з проспіваного мусів повторювати. Саля як на концерт не була підхожа, тому п. Андрієнко не міг показатись зі своїм голосом у повній його красі.

Другою частиною вокальної програми були українські народні пісні, проспівані Українським Академічним Хором під орудою п. Зарицького, бувшого оперного співака. В програму входили такі пісні: 1) Козак Максим Залізняк, 2) Байда, 3) Добрий вечір тобі, 4) Вязанка ріжних українських народніх пісень з минулого. Назагал і друга частина випала добре, хоч могла була випасти дещо краще.

Як на українську дійсність (недержавний нарід) — успіх дуже великий. Видно, що при вмілій постановці справи та відповідному підбранні лектора можна зацікавити навіть німецьку прозвічну публику українською справою. Це мусить взяти на увагу Український Науковий Інститут у дальшій своїй праці, а тоді українська пропаганда на чужині зможе похвалитись і більшими успіхами, як досі.

За вислання комісії до Манджурії.

Париж, 23. XI. ПАТ. Суботнішне, друге з черги засідання Ради Союзу Народів не принесло вправді розвязки конфлікту між Японією і Китаєм, однак дало змогу найти вихід, який позволить закінчити теперішню сесію без компромітації авторитету Союзу Народів. Засідання відкрив Бріян. Опісля промовляв японський делеґат Йошізава, який заявив, що Японія держиться принятих 30. вересня ц. р. резолюцій. Національне почування японців сильно схвильоване з причини кривд, які зазнали японські горожани в Манджурії та Китаю. Тому японський уряд ставить знову внесення вислати на місце комісію знавців, обіцюючи приступити до евакуації, якщо тільки настане спокій.

Предсідник дав опісля голос китайському делеґатові д-рові Ше, який заявив, що його уряд не може вдаватися в ніякі торги щодо відкликання японських військ, а також не може згодитися, щоб евакуація була залежна від іншої справи, як устійнення подробиць удержання прилюдного порядку та безпеки життя й добра японських горожан у Манджурії поза полосою південно-манджурської залізниці, які китайський уряд обовязується запевнити.

Вивязалася довша виміна гадок, в якій брали участь майже всі члени Ради, підтримуючи назагал японську пропозицію. Польський делеґат міністр Залеський заявив, що польський уряд готов прилучитися до пропозиції вислати міжнародню комісію знавців, щоби розслідила на місці ситуацію. Після дискусії забрав голос міністр Бріян

З манджурського боєвища.

МУКДЕН, 24. XI. ПАТ. Ґенерал Маа утворив новий уряд для провінції Гай-Люн. Його армія займає тепер околиці ріки Нонні на північ від Ціцікару і готовиться відбивати евентуальні японські атаки та до маршу на південь, як тільки японці розпічнуть евакуацію.

МУКДЕН, 24. XI. ПАТ. Аґенція Райтера повідомляє: Напружена ситуація панує в Чун-Чов. Можливе, що в цій околиці прийде в найближчому часі до китайсько-японських боїв. Залізнича комунікація на лінії Пекін-Мукден припинена. Сильні військові відділи ген. Чен-суе-ліяна маширують в напрямі Мукдену і займають тепер Купан. На основі повідомлень з офіціяльних японських джерел у боях біля Ананкі і Ціцікару погибло 600 китайських вояків. Не вчислені туди китайські втрати в середу і четвер минулого тижня.

МОСКВА, 24. XI. ПАТ. Радянська преса передбачує, що Японія поширить незабаром свої впливи на Харбін. Зачувати, що штаб японських військ оголосив, що бере на себе обовязок удержати в Харбіні порядок і спокій.

—o—

Безсильність Союзу Народів у манджурській справі.

ПАРИЖ, 24. XI. ПАТ. Рада Союзу Народів на засіданні, що відбулося без участи представників Японії та Китаю, розглянула проект резолюції, яка пригадує зобовязання з дня 30. вересня ц. р. Обмірковувано проект створити комісію, зложену з трьох членів. Резолюція буде предложена обом сторонам мабуть ще сьогодні вечором.

ПАРИЖ, 24. XI. ПАТ. Кажуть, що комісія для обслідування справи Манджурії має складатися з більшого числа членів. Евакуація військ не має бути звязана з діяльністю комісії. На завтрішньому довірочному засіданні Рада Союзу має висказатися в справі проекту резолюції.

ПАРИЖ, 24. XI. ПАТ. Члени Ради Союзу посвятили цілий нинішній день сформулуванню резолюції, що має бути предложена до затвердження завтра на останньому явному засіданні. Г. зв. комітет 12-ох, зложений з усіх членів Ради з вимком представників Китаю та Японії, збирався сьогодні двічі на довірочні засідання і висунув новий проект резолюції, якої приняття означувалоб конець сесії. В резолюції говориться про анкетову комісію та евакуацію Манджурії, причому обі справи ставлено незалежно від себе. Щодо анкетової комісії, то Китай на неї згодився, а японський делеґат подав учора Бріянові умовини японського уряду, які надаються до приняття всіми. Трудніше буде зі справою евакуації Манджурії. Японія не може відкликати своїх військ, бодай тепер, а Китай домагається негайної евакуації. Завданням комітету 12-ох сформулувати в справі евакуації текст такий загальний, щоб Японія могла на нього згодитися, і такий рішучий, щоби Китай цього проекту не відкинув. Досі комітет не найшов відповідної формули, яка вдоволила би обі сторони.

ПАРИЖ, 24. XI. ПАТ. Китайське меморандум, передане вчора Раді Союзу годиться на покликання слідчої комісії, однак зазначує, що цей засіб може бути успішний тільки тоді, коли рівночасно будуть відкликані японські війська. Без виконання цих умовин Китай не візьме участи в комісії.

ПАРИЖ, 24. XI. ПАТ. В манджурській справі китайський уряд обстоює своє становище. Можливе, що Бріян і Дрімон спробують намовити д-ра Ше до більшої уступчивости. Китайці противні формулам, яких неясність пригадує зобовязання з 30. вересня ц. р., що є для китайців невикональними. Зате японці відкидують все, що в проекті резолюції моглоб означувати уступки Ради Союзу в користь Китаю.

—o—

Бороняться перед польськими безрогами.

ВІДЕНЬ 24. XI. ПАТ. Сьогодні став обовязувати австрійський закон про оборот худобою, наслідком чого ціни пішли в гору на 10 до 15 с. від кг. На завтрішній торг безрог буде допущених тільки 3.400 мясних штук з Польщі. Обмеження польського континґенту переводиться на основі якнайбільшого упривілеювання. Австрійська влада намагалася недопустити на завтрішній торг товщевих безрог з Польщі, хоча нові постанови щодо товщевих безрог увійдуть в життя аж 1. грудня. Завдяки інтервенції польського посольства удалося цей інцидент покищо зліквідувати.

—o—

Берестейський процес.

(26-ий день.)

У вівторок зізнавав пос. **Мадейчик** (селянин, пястівець). Свідкова партія вірила, що травневий переворот звернений був проти селян. Св. читав летючки, що селяни лише до вилів та цвою, а не до правління. Його партія свідома була того, що не треба перевороту, бо коли лише селяни освідомляться, то влада сама прийде до них, бо їх багато. Селяни, як власники землі, не надаються до переворотів і для власного добра збають про спокій. До свідка заходили санатори та намовляли його в імені деяких чинників із мініства вн. справ, щоби пястівці виступили із Центроліву, а за це випустять Вітоса й Керніка. Коли св. не виступив із Центроліву, його на третій день арештували, нібито за те, що намовляв не платити податків. Коли в Коросні мало відбутися передвиборче віче, поліцай дав господареві 20 зол., аби не позволив, щоби на його городі відбувалося віче. (Обв. Мастек: То зі своєї платні! Предс.: Пане Мастек, прошу бути тихо.). В 1928 р. вибори відбулися ще лагідніше, зате тепер у Перемищині заборонили роздавати 7-ку. (Обор. Шурлей: А зате голосування відбулося явно. Предс.: Прошу так не висловлюватися. Обор.: Це страшні річи. Предс.: Тимбільше не треба жартувати, а панове вводять жарти в розправу. Я не знаю, яке становище маю заняти до того. Обор.: Прошу запротоколувати, що проти приписів заборонили роздавати картки, а позволили голосувати явно.) *Св. Ґрушка*, директор банку в Радимні (бувш. посол пяст.) заперечує, начеб Вітос сказав, що в уряді є люди, яких треба викинути на силу. Вітос леґаліст. *Жигм. Лясоцький*, ем. посол у Відні, каже, що попри Тетмаєра Вітос був тим, що домагався для Польщі доступу до моря.

Після зізнання того свідка прок. **Равце** заявляє, що обвинувачі не говорили начеб Центролів мав щось спільного із саботажною акцією. Ішло лише про витворений настрій, який вихісновували **українські с.-д.**

Опісля зізнавав суддя і редактор пос. **Бродацький.** Виключає, щоби на вічах говорили про вили або ціпи. Неправдою є, начеб Вітос уживав образливих слів у відношенні до уряду, бо Вітос зовсім „випраний з демагоґії". Всіх, що голосують на 7-ку, переслідують, хто голосує на 1-ку, той є під охороною. Поліція не розуміє, що говориться на вічах і робить донесення. Нпр. раз на вічу один бесідник сказав: „Не кожен санатор є злодієм, зате кожен злодій є санатором". Поліція в рапорті повідомила, начеб бесідник сказав, що уряд і окруження Пілсудського це самі злодії. Обор. питається св. від коли він є суддею. Св. відповідає, що від 1911 р. та тепер не є, бо він тепер на безплатній відпустці. Прок. Ґрабовський каже, що він не знав, що св. не є суддею „нашого типу", інакше був би не згодився переслухувати його без присяги. Адв. Ляндав просить запротоколувати прок. слова, щоби потім після перечитання міг їх евент. зрозуміти. Обв. Дібоa: Чи пан суддя був коли клериком? Св. (здивований): Ні. (Це натяк на прок. Равце, який був клериком). Обор. Шурлей: Чи для судді є щось обидливого в тім, що він посол і на якій основі називають його „не нашого типу". Предс.: Не розумію, чому обор. боронить свідка, зрештою п. прокуратор не мав нічого обидливого на думці. Обор.: Коли п. прокуратор міг двічи висловитися, то чому я не можу?

Св. **Кцюк** (бувш. посол) зізнає, що староста Шеліґовський намовляв нераз приступити до якоїсь партії. Тепер він уже не є на службі, хоч робив вибори, бо „не надавався".

Св. **Мамрот**, адв. аплікант у Варшаві був на відчиті Шьолкоша в Берліні. Бесідник говорив на тім відчиті про польсько-нім. відносини, доказував, що теперішній польсько-нім. кордон є справедливий. Не говорив, начеб Помор'я треба відступити Німеччині.

—o—

Останні вісти

СЛІДСТВО ПРОТИ ГОЛОВИ НПР.

Слідчий суддя у Варшаві почав слідство проти пос. Попеля (голови Нар. Партії Роб.). Попеля обвинувачено в тому, що як уділовець фабрики газ. масок „Протекта" на спілку з дир. тієї фабрики Саксоном ввів у блуд держ. владу фальшиво інформуючи про капітали фабрики, і так дістав від уряду замовлення на доставу масок і великий завдаток, хоч фабрика ще не істнувала. У звязку з тією справою засудили були свого часу та видалили з війська ген. Жимерського. Тому кілька днів пос. Попель зізнавав у берестейськім процесі.

ПРИСУД НА ҐР. ШТАРЕМБЕРҐА.

ВІДЕНЬ, 24. ПТ. Краєвий суд у Лінці засудив кн. Штаремберґа за обиду канцл. Шобера на 200 шілінґів із заміною на 4 дні арешту.

НЕМА ЧЕХО-МАД.-АВСТРІЙСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

ПРАГА, 24. XI. ПАТ. Віденське пресове бюро заперечує, начеб із нагоди побуту проф. Гантоша в Відні йшли переговори в справі господарського порозуміння між ЧСР, Мадярщиною та Австрією.

Редукція платень у Чехословаччині.

ПРАГА, 24. XI. ПАТ. Рада міністрів ухвалила нові розпорядки в справі бюджетових ощадностей. Будуть обнижені перш усього пенсії президента республики на 18 проц., міністрів і послів на 6—12 проц. та державних службовців, яких побори не переходять річно 54 тисяч корон. Передбачена теж обнижка святочного додатку для державних службовців, виплачуваного в грудні, та підвишка податку від тантієм, що доходять до 200 проц.

—o—

Новинки

— **Програма „Цвіркуна" на найближчу суботу й неділю.** В суботу 28. ц. м. виставить Львівський Український Театр „Цвіркун" ревію п. з. „Все для ідеї". На програму її зложаться скечі: „Балаган", „Спокусник", „Анґажемент" і „Все для ідеї", виступи балету, хору ревелерсів, п-і Орлян, арт. Сороки й арт.-співака Нікітина. В неділю 29. ц. м. пополудні піде народня оперета по знижених цінах „Перехитрили" Кропивницького, а вечером повторення ревії А. Курдидика „Не банкротуємо!" В підготовці премієра музичної сатири у двох частях і 14 картинах двох наших (покищо невідомих) авторів п. з. „1 + 1 = 3".

— **Стінний календар „Рідної Школи" на 1932 рік** розсилаємо з цим числом. Цей календар прикрашений вінетою артиста Фартуха, що алегорично представляє благодатний вплив „Рідної Школи" та перемогу світла над темрявою. В тексті зібрані найважніші інформації про „Рідну Школу", а біля поодиноких місяців подані пригадки ударної рідношкільної кампанії на дотичний місяць. — Рівночасно розсилаємо почтові складанки „Рідної Школи", якими прохаємо присилати добровільні датки за одержаний календар. У кого з ріжними часописами назбиралося би кілька календарів, — зволить роздати їх своїм знайомим і спонукати до присилки добровільного датку „Рідній Школі". — Прохаємо поспішити з датками, бо наклад коштував великі гроші, а чейже ніхто з українських громадян чи установ не схоче, щоби „Рідна Школа" ще докладала до них.

— **З краєвої хроніки.** Фабрику 1-золотівок викрила поліція під Жовківкою, люблинського повіту. — Під замітом комуністичної пропаганди у чортківському та борщівському повітах арештували 35 осіб. — У Княжівському, долинського повіту, вбили парубки Володимира Олексина з Ценева на весіллі у Степана Кудибина. Поліція арештувала кілька парубків і відіслала до Стрия.

— **Політичний процес у Станиславові.** Перед лавою присяглих у Станиславові стануть 30. листопаду ц. р.: Василь, Михайло та Федір Кришаки, Михайло Матлюк під замітом комуністичної пропаґанди та приналежности до окружного комітету КПЗУ у Станиславові.

— **Новий винахід українця.** Після італійських спроб виготовити барвні фільми українець Анащенко з Києва винайшов нову методу виробництва кольорової фільми. Користуючися цим винаходом накрутило українське виробництво фільму „Свято праці". Інжинір Анащенко продав всі права до свого винаходу Зед. Державам.

— **Неправдива вістка.** Недавно ПАТ принесла вістку будьто би в Будапешті втруївся з родиною письменник Вол. Фодор. Тепер виявилося, що письменник живе й не думав труїтися. Отруївся Людвик Фодор, службовик банку та директор одного будапештенського кабарету..

— **Виробництво отруйних газів на домашній кухні.** Гамбурський фабрикант Штольценберґ видав книжку з приписами, як виготовляти воєнні трійливі гази на домашній кухні, а саме: фозґен, іперит і левізит. Пацифістичні німецькі круги протестують.

— **Рекорди міністрів.** Теперішня доба обнизила ступень життевої вигоди не лише звичайних громадян, але також і міністрів. Один німецький часопис зробив підсумки, котрий з „подорожуючих" міністрів проїхав більше кільометрів шляху. Світовий рекорд припав міністрові закордонних справ Злучених Держав — Стімсонові, який цього року відбув поїздку: Вашинґтон—Рим—Париж—Льондон—Берлін—Вашинґтон, себто 17.900 км. Другий з черги премієр Франції Ляваль відбув 16.370 км. проґульку; третій канцлер Німеччини Брінінґ проїхав 8.560 км.

— **Ціна Парижа.** Недавно обчислили вартість Ню Йорку на 500 міліярдів франків, тепер обрахували вартість Парижа на 208 міліярдів франків. Державне майно в Парижі сягає 80 міліярдів, зокрема музей Лювру оцінюють на 50 міл.

— **Американські та европейські фільмові актори.** Один американський критик висловився так про ріжницю гри фільмових акторів Европи й Америки: „Европейські актори поволеньки вішають капелюхи, а американські кидають їх прямо на вішало, щоби не тратити ні-однієї хвилини гри".

— **Голівудські парубки.** У голівудському „Клюбі парубків" трівога: з дня на день меншає число членів. Недавно одружилися й покинули клюб Віліям Поуель і Ришард Дікс. Із „зірок" лишилися покищо у клюбі: Рамон Новарро, Гарі Купер, Чарльз Роджерс, Джордж О-Браєн, Віліям Гейнс, Филип Гольмс і Лю Колі.

— **„Старовина".** У Льос Анджелес товпиться юрба в театрі, де показують „старовинні" фільми з 1919 р. Публика реготеться над „передпотоповими" жіночими одягами та капелюхами.

— **Куховар із платнею 270.000 зол.** Куховар гостинниці „Асторія" в Ню Йорку, що приготовив пир із нагоди гостини премієра Ляваля, має 270.000 зол. річної плати.

— **По широкому світі.** На якийсь час замкнули для переїзду Панамський канал. — Ленінградська наукова організація приступила до відкриття атеїстичного музею. — У Миляді та Аракві ліко (Південна Америка) вибухнув страйк залізничників і робітників. — За образу віцеканцлера Шобера стоїть перед віденським судом князь Штаремберґ. — Один ленінградський інжинір винайшов спосіб виробництва паперу з волокон і листя винної лози. — Проф. Пікард одержав титул доктора штрасбурського університету за лет у стратосферу. — 8 молоденьких вломників від 9—14-літних арештувала німецька поліція в Пилі.

— **З Українського Лікарського Т-ва.** 26. листопаду ц. р. в 19. год. відбудеться в домівці Т-ва при вул. Ґродзіцьких ч. 4/III. відчит д-ра Т. Бурачинського: „II. конгрес шпитальництва у Відні".

З театру.

ТЕАТР ІМ. І. ТОБІЛЕВИЧА (КООПЕРАТИВА УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР): *„РОЗВЕДЕНА"* — оперета на 3 дії *Л. Фалля.*

Суботня премієра „Розведеної" стягнула вже широкі круги нашої львівської громади до салі Ремісничої Палати, що цим разом була виповнена майже по береги. Це безперечно вплинуло добре й на акторів, які в такій атмосфері почувалися знаменито на сцені й перелицитовувалися у грі й дотепах.

Львину заслугу в успіху того вечора мали пані *Бенцалева* і *Кривіцька* й панове *Бенцаль* та *Блавацький*, що і сценічно і вокально відповіли якнайкраще свому завданню. У відповідальній ролі аманта виступив молодий артист *Н. Горницький*, що після початкової треми пізніше розспівався, одначе у грі він безпорадний. Інші виконавці: Боровик, Яковлів, Проскурницький, Радванська, Пастернаківна, Когут і Кудла достроювалися в загальному до доброго рівня вистави. Музика під дир. п. Е. Пісика без закиду.

Щодо перекладу лібретта, то він грішить цілою низкою польонізмів, які треба би конче усунути. Навіть заголовок оперетки „Розведена" (або „Розведениця") подано на афішах і програмках з польська „Розвідка". Невже в театрі Тобілевича нема нікого, що вважав би на чистоту мови у його виставах? *І. Н.*

—о—

ТЕАТР ІМ. І. ТОБІЛЕВИЧА (КООПЕРАТИВА УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР): *„ЧЕСНА СУЗАННА"* — оперета в 3 відслонах.

На закінчення своїх теперішніх вистав у Львові дав театр стару, відому загально оперетку „Чесна Сузанна", що в свому побідному поході перейшла свого часу через усі европейські сцени. І на нашій сцені пройшла „Чесна Сузанна" з великим успіхом, в чому заслуга і дотепного лібретта, і легкої веселої музики, і знаменитої гри чолових виконавців, пань *Бенцалевої* і *Ленської* *та пп. Бенцаля, Блавацького* і *Яковлева*. Про виступ п. *Горницького* можна сказати те саме, що й на „Розведеній". Виконавці менших партій, як п. Совачева, Долинська, Паздрій і Когут, вивязалися з них менше або більше вдоволяюче. Переклад „Чесної Сузанни" лишав теж багато до бажання. Публики, на жаль, небагато.

І. Н.

Одинокий спосіб зорганізовано нести поміч українським інвалідам це стати членом Українського Т-ва Допомоги Інвалідам у Львові. — Річна вкладка 6 зол., або місячно 50 сот.

З судової салі.

Б. Кравців і 13 тов. перед львівським судом.

(Промови оборонців.)

Перший з лави оборонців промовляв *д-р Шевчук*, що боронить обв. Юлію Козакевичівну з Бібрки.

На початку своєї промови оборонець зазначив, що роля його клієнтки в цьому процесі, де бореться за життя і смерть 13 людей, майже ніяка. Процес і прокуратор не виказали, щоб обв. Козакевичівна мала якийнебудь звязок особистий чи ідеольоґічний з котримсь із підсудних. Ті підсудні — це люди ширшого покрою, а Козакевичівна сіра пташка, ще й до того переслідувана недолею. Вистарчив гидкий анонім, щоб її увязнити і держати в тюрмі більше як рік. Її аноніми вистарчили, щоби прокуратор закинув їй страшні злочини: належання до тайної революційної організації, в якій мала бути звязковою, переховування вибухових матеріялів і шифрових ключів.

Приглянувшися анонімам і ґрипсам, не можна найти в них злочину. Її Ромко, про котрого довідуємося з ґрипсів, мав бути шефом тої революційної організації. З ним вона опівночі цілувалася — каже анонім. Пеж не є ще доказ. Той Ромко, якщо він істнує, може бути 100 прц. революціонером і біда знає чим, але чиж вона тим, що його любила, допустилася злочину з 58 §? Думаю, що нема такого закону, який карав би дівчину, що любить революціонера.

Нема ніяких доказів, що вона належала до цеї тайної організації, а коли не належала, то й не переховувала вибухових матеріялів і шифрових ключів.

Не бачили ми тут, на салі, ніяких вибухових матеріялів, ні мап, ні шифр, а це важні речі. Прокуратор домагається засудити її за те, чого ніхто зі суддів не бачив. Хоче просто кредиту.

Таксамо дальші закиди під адресою обв. Козакевичівної, як прим. те, що вона ходила з товаришками до ліса і там порозумівалася з Ромком і іншими революціонерами, або те, що забрала револьвер Ґітнерові і мала дати його УВО, оперті на таких самих мінних підставах, що й перший. В тому місці спиняється оборонець довше і виказує хиткість отих доказів проти обвинуваченої, опертих на ґрипсах і анонімах.

Суд ствердив, що Козакевичівна ніяких підозрілих знайомих не мала, до Львова не їздила, роверу не мала ніколи, ревізія в городі її батька не принесла нічого підозрілого. Мітичного Ромка, хоч як шукала поліція по Львові і краю, не могла найти ніде. Очевидно, що він був витвором фантазії автора аноніму.

Ґрипси, про які згадував прокуратор як про ще один доказ вини Козакевичівної, вона писала і викинула поза вікно, не адресуючи їх. Ціль такого поступовання була та, щоби вони дісталися до рук слідчого судді і він вкінці заінтересується нею. Аноніми міг писати приятель або ворог. Приятель, щоби зробити її геройкою серед кумошок у Бібрці, але міг скоріше це зробити ворог. Пеж було в часі пацифікації, коли денунціяція була на порядку дня, навіть між рідною. Хоч вияснення повстання ґрипсів може виглядає й нельоґічно, але коли вдуматися в це положення увязненої хворої на груди й нерви дівчини, що робить голодівки, перетинає собі жили, коли її шиканують в тюрмі і відбирають теплий плащ, то зовсім оправдано, що в такій атмосфері зродилися оті ґрипси. Хотіла за це зімститися на цілому апараті: хай шукають, розкопують, [illegible] мав бути процес проти її [illegible] вияснення.

Ю. Козакевичівній не доказано ніякого злочину. Вязнення її — це замах на елементарну льоґіку і такий замах на невинну дівчину мусять судді присяглі відперти.

Другий з черги промовляв оборонець д-р *Степан Шухевич*, який в довшій промові збивав докази вини обвин. братів Процишинів Осипа і Жигмонта, Чуловського, Качмарського і Максимюка.

М. ін. сказав: „Ця лава обвинувачених наводить мені на думку автобус, що курсує щодини між Бібркою і Львовом. Як там до автобусу впихає кондуктор священика, купця, ремісника і якусь невинну панночку, людей які не мають зі собою нічого спільного, так само тут п. прокуратор посадив на лаві обвинув. денникаря і токаря, геольоґа і письменника та кооператора. Всіх їх злучив пан прокуратор, зішив грубою ниткою разом, дав шильд „бобрецький процес" і на ньому написав § 58. Я спитаю совісно і чесно, чи вердикт присяглих суддів, чи вирок фахових суддів має бути опертий на настроях, чи на розумнім, холоднім роздумуванні справи. Думаю, що всі панове потвердять ту другу думку.

Друга ціль акту обвинувачення? Прокуратор старається зручно звязати, витворити спільного духа. Що за спільний дух може мати обвинувачений Чуловський, що поза городецьку дільницю носа не показав, з тим світовим чоловіком Пеленським, або з таким Дачишином? То все потрібне було для конструкції акту обвинувачення. Але слаба була конструкція і треба було звязати чимсь. Звязано 58 §, старим, заплісніли параграфом.

Переглядаючи з черги поодинокі закиди прокуратора щодо обв. Осипа та Жигмонта Процишина, Чуловського, Качмарського і Максимюка і збиваючи їх легко по черзі, спинився довше над двома справами, що в цілому процесі відіграли визначну ролю, а для деяких обвинувачених були рішаючі. Це експертиза письма, знавців його і справа „поуфного виводу".

Виказував на примірах з історії криміольоґії, що доказова вартість не має майже ніякого значіння і тому на них не можна оперти вердикту. Завдав собі багацько труду, щоби прослідити письмо обв. Процишина, бо передовсім щодо його закидів зізнання експертів можуть мати рішаюче значіння. Вислідом його дослідів може бути одно ствердження, що Процишини не писали закидуваних їм письм.

Дальше виказував, що закиди прокуратора є оперті виключно на „поплавках" або на „виводі". А цей „вивід" не дописав у тому процесі, зокрема коли йде про Процишинів, Чуловських і Максимюка.

Щодо обв. Максимюка, то він цілу розправу мовчав, не обізвався ні словом. Та це згідно зі законом підсудному дозволене і ніхто не сміє питати його, чому не хоче відповідати. В кінцевих доказах нікому і ніколи не вільно витягати якихнебудь висновків у користь або некористь обвинуваченого, як це зробив п. прокуратор. Коли вільно не зізнавати перед судом батькові, матері чи сестрі, так само може відмовити зізнань обвинувачений. Це святе право, не тільки людське, а й боже.

П. прокуратор домагається гострої кари. Та мушу зазначити, що гостра кара не відстрашує ідейних обвинувачених, тільки навпаки, заохочує інших піти їх слідами. Прошу, щоби ви, панове присяглі, голосуючи, евентуально за гострим присудом на тих молодих хлопців не заохотили інших, щоби пішли їх слідами.

Пізним вечором промовляв останній промовець в тому дні, д-р *Ст. Біляк*, що боронить обв. П. Матийціва.

Покликався на вступі на слова прокуратора, що назвав цей процес мозаїкою різних річей. Назва ця тільки в части влучна. Бо цей процес є мозаїкою, одначе зложеною з різного роду камінчиків, перемішаних зі собою у великому непорядку. Одним з камінчиків в цьому творі є справа обв. Матийціва. Його не можна зараховувати ні до творців трагедії біля Бібрки, ні до учасників, ні до членів УВО чи ОУН. Прокуратор робить лавиц обв.

Матийцевові, що був повітовим комапдантом УВО в Долині, займався кольпортажею „Сурми" і переховував вибухові та пальні матеріяли. На чім пе все опирається? На внутрішнім „виводі".

Яка вартість „виводу"? На підставі того „виводу" відбуваються тепер два процеси, один тут у Львові, другий т. зв. берестейський у Варшаві. „Вивід" шириться тепер як епідемія, як гидра, яка розпростирає руки на цілу Польщу, та загрожує суспільне та громадянське життя.

Ілюструючи примірами з криміналістики і поглядами великих знавців права та учених, оборонець виказав вартість тих морально упавших людей, які за юдин гріш продали би все, навіть батька.

Дальше оборонець пос. д-р Біляк обговорює момент арештування обв. Матийціва, переведення ревізії у нього, і т. д. та доходить до висновку, що обв. Матийців впав жертвою провокації і особистої ненависти одного постерункового з Войниллова, на якому пізналася влада і викинула зі своїх рядів, але Матийців карається 14-ий місяць у тюрмі. Обв. Матийців це одна з жертв минулорічної „пацифікації" нашого краю.

В конклюзії своїх доказів оборонець просить звільнити обвинуваченого Матийціва та дозволити йому „жити й працювати, як кооперативному робітникові для свого народу".

У понеділок промовляли, як ми зазначували вже, д-р *Ганкевич* до год. 2-ої попол. Пісдяполудня промовляли: д-р *Старосольський* а опісля д-р *Глушкевич* від год. 8.30 вечором до год. 11.30 без перерви і найближчого дня продовжував свою бесіду до полудня. Зміст промов цих оборонців помістимо в найближчих числах „Діла"

Дальший хід розправи після промови оборонців.

Подаємо отсе дальший хід процесу після промов оборонців у вівторок, 24. п. м., щоби дати змогу нашим читачам зорієнтуватися в ході цього великого процесу.

Д-р Глушкевич покінчив свою промову ок. год. 2. попол. Перед її покінченням поставив внесення на відчинення доказового поступовання в справі одного факту, важного для його клієнта обв. Книша. Трибунал, після наради, відкинув це внесення. Після закінчення бесіди останнього оборонця *предсідник*, згідно з процедурою, уділив голосу обвинуваченим. З цього права скористав тільки обв. *Максимюк*, цей „великий німий", як його назвав в своїй промові прокуратор, тому, що цілу розправу користав з права відмови зізнань і не складав їх. Він заявив, що Книша у своїх зізнаннях обтяжив умисно, щоби рятувати дійсного учасника нападу під Бібркою Сомяка, про якого зізнав у слідчого судді щойно тоді, коли довідався, що Сомяк є вже в безпечному місці. Книш зовсім не був під Бібркою ані не мав з нападом на почт. віз нічого спільного.

В тому моменті прокуратор поставив внесення на отворення вдруге доказового поступовання, щоби завдати обв. Максимюкові декілька питань у звязку з останнім його виступом. В імені всієї оборони спротивився цьому внесенню *д-р Шухевич* з принципіяльних причин.

Трибунал після довшої наради відкинув внесення прокуратора, а в мотивах цеї ухвали подав, що обв. Максимюк скористав тільки зі свого доброго права, при чому не напровадив ніяких нових фактів, бо їх подав уже раз до відома слідчого судді.

Після цього предсідник замкнув розправу і переложив до найближчого дня. В середу мабуть промовлятиме ще прокуратор, який буде відповідати оборонцям. Присуду слід сподіватися пізним вечором.

*

В останніх днях зросло зацікавлення цим процесом, що проявляється у збільшеній фреквенції публики, з якої багато мусить відходити від дверей з огляду на брак місця та ще й з інших причин. Найбільше зацікавлення викликали дуже річеві і глибоко продумані промови сторін, прокуратора і оборонців, з яких деякі моглиб бути зразком знаменитих під оглядом будь правничим будь красномовним.

Серед публики переважає молодь і то жіноча. Головно студентки.

Богато гарних очей глядить з тугою на лаву обвинувачених, бо приkула вона до себе як вже не брата чи судженого, то хочаб тільки симпатію.

Серед публики завважили ми теж б. берестейських вязнів і б. послів *Лішинського і Паліїва* та сенʼора *д-ра Федака*, що уважно прислухуються ходові процесу.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 25. XI. ц. р. за масло експортове та десерове прімa 3·60 зол., за літру молока 28—29 сот., літру сметани 1·30 зол., копу яєць 6·80 зол.

СПОРТ.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УССК.

Загальні Збори Українського Студентського Спортового Клюбу, спортової секції Т-ва Прихильників Освіти, відбудуться дня 6. грудня ц. р. в год. 9. у харчівні Академічного Дому. При цій нагоді Виділ звертає увагу, що всі члени УССК-у мусять вирівняти вкладки до Т-ва Прихильників Освіти. Хто не сповнить цього обовязку і не вирівняє зобовязань супроти УССК-у, не зможе бути на Загальних Зборах.

СХОДИНИ ЛЕЩАТАРСЬКОЇ СЕКЦІЇ УССК-у.

Виділ УССК-у просить нас повідомити, що сходини лещатарської секції УССК-у відбудуться в неділю 29. листопада ц. р. в год. 18. веч. в Акад Домі. В програму сходин входить між іншим справа лещатарського табору.

—o—

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

ҐІСОВСЬКА АНАСТАСІЯ, учителька Муз. Інституту ім. Лисенка в Коломиї, померла дня 31. жовтня ц. р. у 25. році життя в домі своїх родичів у Пістині коло Коломиї. — Покійна вже на шкільній лавці визначалася дуже гарним сильним сопрановим голосом, тож по матурі посвятилася студіям музики та співу, а по їх покінченні стала учителькою Муз. Інституту в Коломиї. І тут розвинула вона як спосібна й обовязкова учителька живу й успішну діяльність педагогічну та поширила її також на інші міста Покуття. Рівночасно брала діяльну участь у музичному житті як визначна та загально люблена сопраністка-солістка, що своїми правдиво мистецькими продукціями піднесла рівень не одного нац. свята чи концерту, за що завсіди збирала рясні оплески. У високому розумінні громадянських обовязків вона радо ставала в ряди співаків, завсіди готова віддати свої сили для справи. І саме ця обовязковість підорвала її здоровля та посередньо стала причиною катастрофи, що правдивим сумом огорнула спеціяльно співацькі та музичні кола Покуття. Доказом цього були делегати муз. школи і товариств з ріжних міст Покуття, що численно зіхалися, щоб віддати Покійній останню прислугу. — Хай-же пером буде молоденькій громадянці та рідна земпиця, для котрої вона так щиро трудилася! — В. її П!

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Львівський український Театр „Цвіркун" саля Ремісничої Палати, Стрілецька площа 7):

Субота, 28. листопада, год. 7·30 веч. „Все для ідеї", ревія в 14 точках

Неділя, 29. листопада, год. 3·30 попол. „Перехитрили", нар. оперета Кропивницького.

Неділя, 29. листопада год. 7·30 веч. „Не банкротуємо!" Ревія в 14. точках А. Курдидика.

Великий Міський Театр:

Середа, 25. листопаду год. 7·30 веч. „Донжуанові вакації".

Четвер, 26. листопаду год. 7·30 веч. „Висока ставка", комедія Рапацького (премієра).

Пятниця, 27. листопаду в год. 7·30 веч. „Висока ставка"

Субота, 28. листопаду год 3·30 попол. „Баба Яга" представлення для дітей (ціни найнижчі).

Субота, 28 листопаду год. 7·30 веч. „Висока ставка"

Неділя 29. листопаду год 3·30 поп. „Баба Яга", байка для дітей (ціна найнижча).

Неділя 29. листопаду год. 7·30 веч. „Висока виставка".

Театр Ріжнородностей:

Середа, 25. листопаду год. 7·30 веч „Штуба", трохи комедії та трохи драми К. Лечицького.

Четвер, 26. листопаду в год. 7·30 веч „Штуба".

Пятниця, 27. листопаду год 7·30 веч „Штуба".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Світла великого міста" (Чарлі Чаплін).

КАСІНО: „Роман із поручником" (Льоренс Тибет).

КОПЕРНИК: „Засланці з 1905 року".

ЛЕВ: „Жагуча Америка".

МАРУСЕНЬКА: „Засланці з 1905 року".

МІРАЖ: „Жінка в полумі" (Ольга Чехова).

ОАЗА: „Карколомні закрути".

ПАЛЯС: „Бомби над Монте Карльо".

ПАН: Княжна на відпустці".

ПАСАЖ: „Дуанова пімста" та додатки.

ПРОМІНЬ: „Еротікон".

СОНЦЕ: „Загибіль Росії".

СТИЛЕВЕ: Ґрета Ґарбо як „Анна Хрісті" та Лаврі й Гарді".

УТІХА: „Ковбой з Монтани", „Пат і Патахон як стрільці".

ХИМЕРА: „Гальо! Тут говорить Яроші", „Два серпя".

Програма радіо.

Пятниця 27 листопаду 1931.

Ляйпціґ (259,3) 19·30 Народня музика. **Льондон** (356,3) 22·00 Військова музика. **Гельсінґфорс** (368,1) 19·00 Концерт. **Гамбург** (372,2) 20·15 Пісні. **Букарешт** (394,2) 20·00 Концерт. **Сотенс** (403,8) 21·05 Веселий вечір. **Берлін** (419) 20·30 Опера. **Рим** (441,2) 21·00 Оперетка. **Лянгенберг** (472,4) 23·00 Танкова музика. **Міляно** (500,8) 22·15 Концерт. **Брюселя** (508,5) 18·00 Концерт. **Відень** (516,4) 19·25 „Корабель мерців". **Рига** (524,5) 22·00 Концерт. **Мінхен** (532,9) 17·20 Приступна музика. **Харків** (937,5) 15·00, 16·00, 18·00, 20·00, 0·01 Концерти. **Ленінград** (1000) 18·00 Опера. **Москва** (1481) 12·00, 15·00, 18·30 Концерти.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Четвер 26 листопаду 1931.

Львів (380,7) 11·40 Перегляд краєвої преси ПАТ. 11·58 Час із Варшави. 12·10 Про погоду дня. 12·15 „Напрямні львівної політики". 12·35 Концерт. 15·05 Оповістки. 15·50 Програма для дітей 16·20 Навчання французької мови 17·35 Концерт. 18·50 Всячина. 19·15 Листування. 19·25 Концерт. 19·4 Радієвий щоденник. 20·00 „Нові світи". 20·15 Обговорення концерту з Праги. 20·30 Концерт із Праги. 22·30 Доповнення щоденника. 22·40 Спортові новини 22·50 „Мистецтво залицяння". 23·30 Танкова музика. Грамофонові кружки: 15·25, 16·40.

—o—

За редакцію відповідає Олександер Костик. Зилая Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.